

ROMÂNIA

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CABINETUL MINISTRULUI

Str. Gen. Berthelot Nr. 28-30, sector 1, București

Tel. : +(40 1) 3133315; fax: 3124719

ORDIN

cu privire la aprobarea **Programei de curs opțional**

CULTURĂ ȘI TRADIȚII AROMÂNE,

pentru clasele învățământului primar, gimnazial, liceal

În conformitate cu prevederile Legii învățământului nr. 84/1995, republicate, cu modificările și completările ulterioare;

În temeiul Hotărârii Guvernului României nr. 366/2007 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului,

Ministrul Educației, Cercetării și Tineretului
emite prezentul ordin:

Art.1. Se aprobă programa de curs opțional ***CULTURĂ ȘI TRADIȚII AROMÂNE,*** pentru clasele învățământului primar, gimnazial, liceal.

Programa se află în anexă, care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art.2. Direcția Generală Management Învățământ Preuniversitar, Direcția Generală Învățământ în Limbile Minorităților și Relația cu Parlamentul, Direcția Generală Management Resurse Umane, inspectorate școlare și unități de învățământ duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

MINISTRU,

Cristian Mihai Adomniței

București

Nr. 1513

Data 13.07.2007

CULTURĂ ȘI TRADIȚII AROMÂNE

Clasele: I – IV

Nr. de ore / săptămână: 1

Durata: 4 ani

ARGUMENT

Patrimoniul cultural al aromânilor cuprinde o bogată literatură folclorică și o remarcabilă literatură cultă, prea puțin cunoscute și studiate, din păcate. Primul pas pentru cunoașterea acestora este *învățarea corectă a dialectului aromân*. Din cauză că aromânii trăiesc despărțiți în state diferite (Grecia, Republica Macedonia, Albania și Bulgaria), pericolul dispariției dialectului aromân și implicit al patrimoniului lui cultural este considerabil, având în vedere presiunea exercitată de utilizarea limbilor majoritare în mass-media. Unul dintre motivele pentru care o parte dintre aromâni au emigrat în România, în special în perioada 1924 – 1941, a fost tocmai faptul conservării patrimoniului lor cultural aici. *Asemănările dintre dialectul aromân și limba română privesc cu precădere fapte de comunicare. Studiul aprofundat al dialectului aromân* permite îmbogățirea vocabularului, dezvoltarea competențelor de citire și de înțelegere a textelor literare. Studiul dialectului aromân se impune cu atât mai mult în perioada actuală cu cât acesta este tot mai puțin vorbit în mediul familial sau în cazul căsătoriilor mixte. Politica lingvistică promovată de Consiliul Europei, la care s-a aliniat în mod explicit și România, recomandă încurajarea diversității lingvistice și culturale a Europei. În acest sens, în anul 1997, Consiliul Europei a emis recomandarea 1333 care privește conservarea dialectului aromân.

Dialectul aromân a început să fie studiat, ca obiect facultativ, în câteva școli din Republica Macedonia, Albania, Bulgaria și România, în urmă cu câțiva ani, elevii dovedind o mare receptivitate și disponibilitate pentru această activitate. Nu ne putem integra în marea familie europeană fără a prezenta ceea ce ne definește.

Anterioară literaturii culte, literatura populară oglindește o cultură milenară. În acest sens, elevii vor avea ocazia, prin intermediul opționalului de

față, să cunoască obiceiurile și tradițiile specifice aromânilor (poezia ceremonialurilor, obiceiuri ocazionale, ritualuri de muncă).

OBIECTIVELE CADRU

1. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral
2. Dezvoltarea capacității de exprimare orală
3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris (citirea / lectura)
4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă
5. Dezvoltarea atitudinilor de empatie culturală și interculturală

Clasele I și a II – a

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE*

1. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a II-a, elevul va fi capabil:

- 1.1. să desprindă semnificația globală a unui mesaj oral articulat clar și rar;
- 1.2. să distingă silabele și sunetele într-un cuvânt rostit;
- 1.3. să distingă cuvintele într-un enunț oral;
- 1.4. să reacționeze verbal / nonverbal la un scurt mesaj oral.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei I și a II-a se recomandă următoarele activități:

- exerciții de ascultare și confirmare a înțelegerii mesajului ascultat;
- formularea unor întrebări în legătură cu mesajul ascultat;
- formulări de răspunsuri la întrebările puse;
- exerciții de selectare și de ordonare de imagini;
- exerciții de identificare a sunetelor specifice dialectului aromân;
- exerciții de stabilire a locului unui anumit sunet în cadrul cuvântului;
- exerciții de despărțire a cuvintelor în silabe și a silabelor în sunete;
- exerciții de discriminare a cuvintelor și a sintagmelor în fluxul verbal;
- exerciții de poziționare a unor cuvinte;
- exerciții de răspuns la comenzi și la formule uzuale (salut, cerere etc.)

2. Dezvoltarea capacității de exprimare orală

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a II-a, elevul va fi capabil:

- 2.1. să pronunțe clar și corect sunetele și cuvintele, respectând accentul și intonația, specifice dialectului aromân;
- 2.2. să construiască enunțuri logice;
- 2.3. să utilizeze cuvintele în enunțuri proprii simple;
- 2.4. să inițieze și să încheie o conversație folosind cuvinte uzuale;
- 2.5. să se prezinte și să prezinte pe cineva, cu sprijinul învățătorului.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei I și a II-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de dicție;
- exerciții de recitare;
- povestirea unor fapte și întâmplări personale;
- descrierea corectă a obiectelor;
- exerciții de formulare a întrebărilor și a răspunsurilor la întrebări;
- exerciții de construire a unor enunțuri proprii cu noile cuvinte;
- activități în perechi (dialoguri simple);
- joc de rol de tipul enunțator – receptor;
- exerciții de monolog și dialog.

3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris (citirea / lectura)

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a II-a, elevul va fi capabil:

- 3.1. să identifice litere, grupuri de litere, silabe, cuvinte și sintagme în textul tipărit și în textul scris de mână;
- 3.2. să desprindă informații particulare dintr-un text citit în gând sau cu voce tare;
- 3.3. să citească fluent și corect;
- 3.4. să sesizeze legătura dintre text și imaginile care îl însoțesc;
- 3.5. să identifice elemente de bază ale organizării textului în pagină;

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a II-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de recunoaștere a literelor, grupurilor de litere pe suport tipărit;
- exerciții de identificare a silabelor în structura cuvântului;
- exerciții de asociere a sunetului cu litera / grupul de litere;
- formulări de răspunsuri la întrebări pe marginea textului;
- exerciții de tipul „adevărat” / „fals”;
- exerciții de lectură individuală;
- exerciții de accentuare și de intonare;
- exerciții de citire conștientă a unor texte date;
- exerciții de comentare a imaginilor, cu trimiteri la semnificația textului;
- exerciții de identificare a titlului, a autorului, a textului propriu-zis;
- exerciții de recunoaștere a

alineatelor; exerciții de sesizare a așezării în pagină a textului.

4. Dezvoltarea capacității de exprimare în scris

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a II-a, elevul va fi capabil:

- 4.1. să scrie corect litere, silabe, cuvinte, respectând ortografia specifică*;
- 4.2. să construiască, în scris, propoziții simple, corecte din punct de vedere gramatical;
- 4.3. să scrie corect, lizibil și îngrijit un text scurt;
- 4.4. să realizeze în mod conștient legătura între rostire și scriere, la nivelul unei propoziții scurte.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a II-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de scriere corectă a literelor, silabelor, cuvintelor;
- exerciții de completare a unui text lacunar (litere și silabe în cuvinte, cuvinte în propoziții), jocuri (rebus, grilă etc.);
- redactări simple pe baza vocabularului uzual;
- exerciții de ordonare a cuvintelor într-o propoziție dată;
- exerciții de așezare în pagină;
- exerciții de scriere corectă a cuvintelor și a propozițiilor;
- exerciții de scriere după dictare;
- exerciții de autocorectare după suport vizual / scris.

5. Dezvoltarea atitudinilor de empatie culturală și interculturală

Obiective de referință

La sfârșitul claselor I și a II-a, elevul va fi capabil:

- 5.1. să manifeste interes pentru descoperirea și cunoașterea unor obiceiuri și tradiții ale aromânilor;
- 5.2. să participe la evenimente lingvistice și culturale în comunitățile aromâne.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul claselor I și a II-a, se recomandă următoarele activități:

- realizarea unor colecții de fotografii și de obiecte de cultură populară;
- relatarea unor obiceiuri din familie;
- joc de rol (în prezentarea unui obicei).

CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

I. Organizarea tematică

1. **Eu și familia mea:** eu, corpul meu, îmbrăcăminte, familia mea, părinții, rudele; locuința noastră; ocupațiile părinților; activități în familie: cumpărături la magazin, la piață; să aranjăm masa: micul dejun, prânzul, cina; avem musafiri; ziua de naștere și ziua numelui; prietenii noștri, în vizită la prieteni; comportament și relații în societate (prezentare, salut, rugăminte, permisiune, formulări de scuze, convorbiri telefonice, corespondență etc);
2. **Activități:** momentele zilei, zilele săptămânii, lunile anului, activități curente;
3. **Vremea:** anotimpuri, caracteristici climatice;

4. **Satul**: casa: încăperi, mobilă, curtea; grădina: legume, fructe, pomi fructiferi; pădurea: copaci ; câmpul și semănăturile;
5. **Animale**: animale domestice, păsări; animale sălbatice;
6. **Orașul**: strada, clădirile importante (edificii culturale și istorice); mijloace de transport; circulația, parcul;
7. **Școala**: școala noastră, clasa, orarul, rechizite școlare; învățătoarea/ învățătorul;
8. **Ocupații** specifice aromânilor; meserii vechi și noi;
9. **Unelte** folosite în gospodărie;
10. **Jocul**: jocurile copilăriei, activități pentru timpul liber;
11. **Lumea fantastică**: personaje de basm, desene animate, filme pentru copii;
12. **Cultură și civilizație**: portul popular, ocupații specifice, toponimie, onomastică, cântece și poezii.

II. ACTE DE VORBIRE

La sfârșitul clasei a II-a, elevii vor fi capabili să realizeze, în limita mijloacelor lingvistice de care dispun, următoarele acte de vorbire: a saluta / a răspunde la salut, a se prezenta / a prezenta pe cineva, a răspunde la prezentare, a angaja / a realiza un schimb verbal, a identifica elemente din universul familiar / familial, a descrie persoane / animale / locuri, a cere / a da informații, a localiza persoane / obiecte / acțiuni, a exprima o dorință, a mulțumi / a răspunde la mulțumiri, a face o urare / a felicita, a se scuza / a răspunde la scuze, a propune / a cere cuiva să facă ceva, a relata activități la prezent, la trecut, la viitor, a cere / a acorda permisiunea, a exprima ceea ce îți place / nu îți place, a exprima capacitatea mentală și fizică, a formula, a accepta o invitație, a cere / a oferi ajutorul, a cere / a exprima o părere, a exprima obligația.

❖ Notă:

Actele de vorbire propuse vor fi regrupate în funcție de tematica abordată, dezvoltată progresiv, în funcție de nivelul acumulării lexico-gramaticale. Ele nu vor constitui obiectul unei tratări explicite, ci vor fi prezente în contexte situaționale.

III ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

1. Fonetica și ortografie

- alfabetul;
- silaba, despărțirea cuvintelor în silabe, intuitiv;
- pronunția și accentul specifice dialectului aromân;
- pronunțarea vocalelor finale*;
- semnele de punctuație și de ortografie, exclusiv cele învățate la limba română.

2. Lexic

- cuvinte, sintagme corespunzătoare actelor de vorbire și ariilor tematice propuse;
- relații semantice între cuvinte: sinonimia, antonimia.

3. Gramatică*

---

* Terminologia nu va face subiectul unei învățări explicite. Nu se va face apel la conceptualizarea unităților lingvistice, utilizate în situațiile de comunicare.

- Substantivul – numărul singular / plural
- Adjectivul calificativ
- Pronumele personal (forme accentuate)
- Numeralul cardinal

Se vor folosi atât texte create de cadrele didactice, cât și texte din literatura aromână populară și cultă. La fiecare lecție, vor fi explicați termenii mai puțin cunoscuți și cei cu circulație dialectală.

CLASELE a III-a și a IV-a

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:

- 1.1. să desprindă semnificația globală a unui mesaj oral rostit cu viteză normală;
- 1.2. să sesizeze succesiunea logică a secvențelor dintr-un mesaj oral;
- 1.3. să stabilească legături pertinente între enunțurile ascultate.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de alegere multiplă;
- selectarea dintr-un set de imagini a aceleia care ilustrează semnificația mesajului;
- exerciții de ordonare temporală a secvențelor unui mesaj oral;
- exerciții de autocorectare;
- exerciții de înlocuire a cuvântului prin sinonime și antonime.

2. Dezvoltarea capacității de exprimare orală

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:

- 2.1. să integreze cuvinte, sintagme, expresii noi în enunțuri proprii, corecte din punct de vedere fonetic și gramatical;
- 2.2. să construiască texte orale pe baza unui suport vizual;
- 2.3. să utilizeze corect părțile de vorbire studiate în enunțuri / texte;
- 2.4. să participe, activ și degajat, la o discuție cu unul sau mai mulți interlocutori.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de accentuare și de intonare corectă;
- descriere de obiecte;
- dialoguri în perechi / grup;
- descrierea după imagini;
- exerciții de povestire a unor fapte și întâmplări reale sau imaginare;
- exerciții de construire corectă a unor propoziții simple și dezvoltate, exclamative, interogative și enunțative;
- exerciții de completare a unor texte

* Categoriile gramaticale enumerate aparțin metalimbajului de specialitate. Terminologia nu va face subiectul unei învățări explicite. Nu se va face apel la conceptualizarea unităților lingvistice utilizate în situațiile de comunicare. Elementele de gramatică se vor doza progresiv, conform dificultăților și nevoilor de comunicare.

lacunare, pentru marcarea categoriilor gramaticale studiate;

- exerciții de fixare a unor expresii des folosite în discuții, cu marcarea formulelor de salut, de adresare, de inițiere / menținere / încheiere a unui dialog.

3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris (citirea / lectura)

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:

3.1. să citească fluent și corect un text cunoscut de mică întindere;

3.2. să citească în ritm propriu un text nou de mică întindere;

3.3. să deducă din context sensul cuvintelor necunoscute;

3.4. să sesizeze utilizarea corectă a cuvintelor în flexiune;

3.5. să sesizeze structura unui text narativ.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de corectare a intonației colegilor în funcție de semnele de punctuație;

- exerciții de citire la prima vedere, respectând semnele de punctuație;

- exerciții de identificare a vorbirii directe;

- exerciții de joc, prin utilizarea sinonimelor, antonimelor și a cuvintelor polisemantice;

- exerciții de corelare a cuvântului, cu o explicație;

- exerciții de identificare a părților de vorbire învățate;

- exerciții de stabilire a acordurilor gramaticale;

- exerciții de observare ghidată a unei povestiri ;

- exerciții de exprimare a propriilor opinii, gânduri, sentimente, în legătură cu acțiunile personajelor din textele citite.

4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:

4.1. să redacteze un text scurt pe bază de suport vizual/auditiv sau de întrebări ajutătoare;

4.2. să povestească fragmente din textul citit;

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:

- redactarea de propoziții individuale și corelarea acestora în grup;

- exerciții de utilizare a sintagmelor noi;

- exerciții de realizare a mesajului

4.3. să realizeze acordurile gramaticale în textul redactat;

4.4. să așeze corect în pagină un text (titlu, alineat, spațiu între cuvinte) și să aplice regulile de ortografie și de punctuație.

scris (pornind de la cel format din două-trei propoziții);

- exerciții de alcătuire a unor enunțuri scurte și mesaje scrise în funcție de situație;

- exerciții de trecere de la vorbirea directă la vorbirea indirectă;

- exerciții de identificare a părților de vorbire studiate;

- exerciții de stabilire a acordului gramatical;

- exerciții de completare corectă a propozițiilor lacunare, cu structurile morfologice învățate;

- exerciții de distanțare și de marcare a titlului;

- exerciții de marcare a alineatului;

- exerciții de utilizare corectă a ortografiei și a punctuației;

- exerciții de așezare corectă a unui text în pagină.

5. Dezvoltarea atitudinilor de empatie culturală și interculturală

Obiective de referință

La sfârșitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:

5.1. să manifeste interes pentru civilizația materială și creația populară a aromânilor;

5.2. să participe la evenimente lingvistice și culturale în comunitățile aromâne;

5.3. să descrie evenimentele specifice culturii aromâne la care participă.

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:

- cunoașterea / colecționarea unor obiecte privind ocupațiile tradiționale (păstoritul, meșteșugurile), portul, țesăturile, instrumentele muzicale;

- programe artistice, șezători, serbări;

- joc de rol, participare la ceremonial.

CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

I. Lectura

Textul literar:

- texte în proză, basme, poezii cu tematică diversă.

Textele vor reflecta, prin tematica lor, universul copilăriei și valorile specifice acesteia.

II. Comunicare

Comunicarea orală

- structurarea mesajului;

- adaptarea la particularitățile interlocutorului;

- povestirea orală;
- trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă.

Comunicarea scrisă. Procesul scrierii

- scrierea funcțională (scrisoare, carte poștală și bilet);
- scrierea după imaginație (compuneri sugerate de o ilustrație; compuneri cu titlul dat);
- scrierea după textul literar (povestirea textului în scris, conform unui plan de idei principale; conversia textului dialogat în text narativ);
- organizarea textului scris: părțile constitutive ale compunerii (introducere, cuprins, încheiere).

III. Elemente de construcție a comunicării

Noțiuni de fonetică:

- scrierea și pronunțarea diftongilor și a triftongilor; vocalele în hiat.

Ortografia și punctuația:

- utilizarea ortogramelor: s-a / sa, nu-l / nu- l'i / nu-ñi, nu-ari / n-ari / nari, l'i-ari / l-ari/ lari, ñi-ari / ñeari, l'i-au / l'iau etc.; cratima; ghilimelele.

Lexicul:

- cuvântul: sinonime, antonime, cuvinte polisemantice, paronime (fără teoretizare).

IV. Gramatică[†]

Substantivul:

- substantive comune și substantive proprii (*fără teoretizări*);
- numărul substantivelor: plural / singular, cazul nominativ (*fără teoretizări*);
- genul substantivelor;
- substantive compuse

Articolul:

- articolul hotărât (*fără teoretizări*);
- articolul nehotărât (*fără teoretizări*).

Adjectivul:

- adjectivul calificativ (*fără teoretizări*);
- adjectivul posesiv (*fără teoretizări*);
- adjectivul demonstrativ (*fără teoretizări*);
- recunoașterea adjectivului (*fără teoretizări*);
- locul adjectivului față de substantiv;
- acordul adjectivului cu substantivul.

Pronumele:

- pronumele personal (*fără teoretizări*);
- pronumele posesiv (*fără teoretizări*);
- pronumele demonstrativ (*fără teoretizări*);

[†] Categoriile gramaticale enumerate aparțin metalimbajului de specialitate. Terminologia nu va face subiectul unei învățări explicite. Nu se va face apel la conceptualizarea unităților lingvistice utilizate în situațiile de comunicare. Elementele de gramatică se vor doza progresiv, conform dificultăților și nevoilor de comunicare.

- pronumele interogativ-relativ (*fără teoretizări*).

Numeralul:

- numeralele cardinale și scrierea lor corectă (*fără teoretizări*);

- numeralele ordinale și scrierea lor corectă (*fără teoretizări*).

Verbul:

- categorii gramaticale: persoană, număr, timp trecut, prezent și viitor (*fără teoretizări*);

- indicativul imperfect al verbelor regulate (cele patru conjugări);

- verbele auxiliare : *am^u, hiu, voi*;

- modul conjunctiv.

Adverbul:

- de loc: *aua, ația, aclo, nđeană, nghios*;

- de timp: *adî, mâni, aseara, prinduseară, anțărțu*;

- de mod: *ghini, multu*.

Prepoziția (*fără teoretizări*)

Conjunții coordonatoare (*fără teoretizări*)

Modalități de realizare practică

Pentru a facilita recunoașterea și utilizarea părților de vorbire:

- se vor alege texte în care există adjective propriu-zise, variabile, la gradul pozitiv și adjective provenite din participiu;

- se vor utiliza texte în care apar pronume personale precedate sau neprecedate de prepoziții, la cazurile nominativ, acuzativ, genitiv, dativ (forme accentuate și neaccentuate);

- se vor folosi texte care conțin verbe la moduri personale, diateza activă, modul indicativ (timpurile prezent, trecut, viitor); verbul „a fi” va fi utilizat numai cu valoare predicativă.

Nu se va recurge la terminologia gramaticală.

Notă

Se vor folosi texte din literatura aromână populară și cultă și traduceri din literatura universală. La fiecare lecție, vor fi explicați termenii mai puțin cunoscuți și / sau de circulație dialectală.